mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1979 METAI

GEGUŽĖS MĖN. 19 D. / MAY 19, 1979

PART TWO — Nr. 117 (20)

Šiame numery:

Jūsų laukia poezija.
Formalistinė ar integralinė kritika?
Maironio, Vinco Mykolaičio–Putino, Jono Aisčio ir Bernardo Brazdžionio eilėraščiai apie poeziją ir poetus.
Iš Vilniaus studentų pogrindžio poezijos.
Amerikoje gimusio lietuvio solisto įspūdžiai iš "Liucijos" operos Chicagoje.
Mirė lietuvių draugas rašytojas Charles Angoff.

Kertinė Paraštė

Jūsų laukia poezija

Kasmetinės ir jau tradicinės Poezijos dienos Chicagoje, rengiamos Jaunimo centro, šiemet įvyks gegužės 25 ir 26 dienomis. Reikia pasidžiaugti, kad jos nesilpsta nei literatūrinės publikos lankymosi prasme, nei programų įvairumu bei jų kokybe. Visa tai liudija šiandieninį išeiviškosios mūsų visuomenės dar pakankamą kultūrinį interesą. Ir interesą tokiai sričiai, kuri dabarties materialistinėse ir kompiuterinėse aplinkos nuotaikose, atrodo, mažiausiai galėtų būti patraukli. O tokia yra poezija.

Tiesa, vargu ar žmonijos istorijos šimtmečiuose beužtiktume etapų, kur poezijai būtų buvę skirta tiek dėmesio, kaip, sakysim, šiandien naftai ar energetikos klausimams. O vis dėlto žmonijos kultūros istorijoje kaip tik tos epochos liudija žmonijos kūrybingumo viršūnes, kuriose ir gera poezija buvo didelės ir šviesesnės visuomenės dalies pirmareikšmis reikalas. Ir ar ne tokių epochų palikimu šiandien didžiuojasi ir dailės muziejai, ir bibliotekos, koncertų salės, architektūriniai miestai ir aplamai universitetų auditorijos. Tai graikų bei romėnų antikos laikai, tai didžiųjų liaudies epų gimimo šimtmečiai, Renesanso genijų kūrybingiausi polėkiai ir vėlesnių kultūrinės raidos siūbavimų, aukščiausiųjų bangų keteros. Poezija visais tokiais atvejais buvo, yra ir bus žmonijos pasiektųjų viršūnių pati akivaizdžiausia gėlė, tikras kultūrinių aukštumų edelveisas.

Mūsų tautos atveju dar daugiau — daina ir poezija mums buvo ir yra ne vien tik asmeniškas nusiteikimas, bet ir visos tautos kūrybinių galių palaikytoja, tiesiog būtinas insulinas tautos gyvybės stiprinimui mirtinos grėsmės metuose ir iš lietuviško žodžio paruoštas dvasinis skanėstas ant laimingųjų dienų puotos stalo. Tai liudija mūsų bevardžiai liaudies dainų kūrėjai, tai liudija Donelaičio, Strazdelio, Stanevičiaus, Vienažindžio, Baranausko, Maironio, Putino, Sruogos, Aisčio, Brazdžionio, Miškinio, Radausko, Jasmanto, Mačernio, Nagio, Nykos-Niliūno, Šlaito, Mackaus, Degutytės, Martinaičio ir daugelio kitų pavardės. Be jų mes būtume daug neturtingesni, o gal ir be tvirtesnių pamatų ateičiai. Todėl ir džiugu, kad Poezijos dienų tradicija iš Chicagos jau persimeta ir į kitas lietuvių kolonijas. Štai, gegužės 19 d. jos šiemet jau ruošiamos ir Clevelande. Manytume, kad kitais metais šiuo pavyzdžiu galėtų pasekti ir kitos didesnės bei šviesesnės mūsų kolonijos.

O ko šiemet galime tikėtis Chicagoje? Trumpai Poezijos dienų programa tokia. Gegužės 25 d. (penktadienį) 8 val. vak. Jaunimo centro kavinėje įvyks gyvųjų mūsų poetų literatūros vakaras. Vakare savo kūrybą rengėjų yra pakviesti skaityti čikagiečiai: Aloyzas Baronas, Kazys Bradūnas, Nijolė Jankutė, Alfonsas Tyruolis, Gražina Tulauskaitė, Liūnė Sutema, Julija Švabaitė ir Rimas Vėžys. Jaunajai poetų kartai šiemet atstovaus Vilniaus universiteto studentai. Tai bus ne oficiali, kur nors ten spausdinta poezija, o tai bus tenykščio studentiško literatūros pogrindžio posmai, prasmingai liudijantys ir šiandieninio Vilniaus universiteto lietuviškąją gyvybę, ir prasmingai minintys savo Alma Mater 400 metų jubiliejinę sukaktį. Studentinio pogrindžio eilėraščius skaitys Daiva Markelytė.

Prie šios penktadienio programos dar bus pridėtas ir Balio Gaidžiūno susuktas filmas, vaizduojąs mūsų literatūrinę veiklą bei rašytojus pokario metais Vokietijoje. Tai irgi bus nostalgiškas žvilgsnis į ano meto, šiandien jau istorija virtusį, lietuvių rašytojų stovyklinį egzodą.

Gegužės 26 d. (šeštadienį) 8 val. vak. toje pačioje Jaunimo centro kavinėje įvyks aktoriaus

(Nukelta į 2 psl.)

FORMALISTINĖ AR INTEGRALINĖ KRITIKA?

Apie D. Valiukėnaitės straipsnį „Metmenyse"

DR. JONAS GRINIUS

"Mūsų literatūros kritika — tai ta vargšė podukra, kurią nuolat lupa ne tik patėvis, bet ir visi giminės. Vadinamojo kritiko verslas pats nedėkingiausias, beveik nereikalingas, visuomet nuostolingas" — rašė prieš 15 metų Bronys Raila savo akimirkų "Laumės juostoje" (Londone 1964 m., 250 psl.). Tai vaizdingas ir teisingas lietuvio kritiko dalios tremty aptarimas. Dar jo neskaitęs, jaučiau kažin ką panašaus ir vis dėlto kritikos straipsnių nesu nei nustojęs rašyti, nei liovęsis domėtis kitų kritikų didesniais ar mažesniais raštais. Todėl, nors gyvendamas "už jūrų marių", su smalsumu skaitau Amerikos lietuvių laikraščiuose ir žurnaluose pastebėtą kiekvieną literatūrinės ar meninės kritikos straipsnį, ypač jeigu jį yra paskelbęs man nepažįstamas asmuo, nors jį būtų pasirašęs slapyvardžiu.

Viltis ir apsivylimas

Paskiausiu laiku man nemažą dėmesį sužadino Delijos Valiukėnaitės didelis straipsnis, paskelbtas "Metmenų" žurnale, Nr. 35 (46-99 psl.) 1978 metais, vardu "Išeivijos lietuvių literatūros kritika iš anglo - amerikiečių perspektyvos pažvelgus". Tai traukė mane tiek šio straipsnio autorės nepažįstamas vardas ir giminė (jauna moteris), tiek straipsnio antraštės pažadas pažiūrėti didelių tautų žvilgsniu į mažos lietuvių tautos mažytę skeveldrėlę, kurią galima pavadinti lietuvių išeivijos literatūrinė kritika. Nejaugi atsirado tokių jautriaširdžių anglų ir amerikiečių, kurie būtų susidomėję negrų nevertais lietuviais ir dar jų išeivijos literatūrine kritika! — galvojau suglumęs. O gal draugaudama su tais milžinais — anglų liūtais ir amerikiečių arais — ana jauna lietuvė nori parodyti pasauliui ir mums, kad riterių (vyčio) tautos vaikai — ne tokie jau žiopli nykštukai, nors iš savų balnų išmušti priešų?

Deja, mano viltis greit sunyko tarp abejonių, perskaičius vos pirmąjį minėto straipsnio puslapį. Ten nėra jokių anglų bei amerikiečių, kurie būtų domėjęsi laisvų lietuvių literatūrine kritika; ten ir riterių (vyčio) tautos dukra Delija — ne tokia jau labai riteriška, nes jai patogiau dengtis "liūtų ir arų" autoritetais, norint parodyti, kad lietuvių kritikai tremty sunkiai tevaikšto savomis kojomis, išskyrus jų vieną kitą akademiką. Bet kam čia tada tie anglo - amerikiečiai, minimi straipsnio antraštėje?

Pagal straipsnio autorės prisipažinimą pirmiausia jie yra reikalingi "literatūros ir kritikos teorijai, kuri yra išvystyta anglų — amerikiečių kritikos įtakoj" (46 psl.). Antra, yra juk Amerikos kontinente keli lietuviai, kurie "Lituanus" žurnale yra rašę angliškai apie lietuvių literatūrą, o prof. R. Šilbajoris net yra paskelbęs visą knygą apie 14 lietuvių rašytojų tremty anglų kalba "Perfection of Exile". Bet ši knyga, atrodo, buvo vienas menkiausių pretekstų kalbėti apie anglo - amerikiečius, nes, girdama prof. Šilbajorį, panelė Valiukėnaitė visur jį laiko lietuviu ir net per daug lietuviu, nes jis savo tautiečiams poetams linkęs pripažinti kai kurių nežymių vertinimo nuolaidų, kokių nedarytų "arų ir liūtų" paveldėtojai amerikiečiai. Todėl D. Valiukėnaitės straipsny anglai - amerikiečiai belieka kaip kokie dideli sargai — mokytojai, iš kurių literatūros tyrinėtoja lietuvė skolinasi literatūrinės kritikos idėjas bei metodus laisvųjų lietuvių kritikai vertinti.

Bet, kai lietuvių kritikos nagrinėjimas straipsny vyksta anglo - amerikiečių perspektyvoj, atseit, milžinų šešėly, savaime kyla klausimas, ar šis per didelis fonas su savais sargais nenustelbia išeivijos lietuviškų žiedelių, kokiais čia vadinu mūsų literatūrinę kritiką. Kitaip tariant, ar tas fonas ir straipsnio autorė nesumenkina šitos kritikos kiekybiškai ir kokybiškai?

Ar tremtinių lietuvių literatūrinė kritika nesumenkinta kiekybiškai?

Nors Delija Valiukėnaitė šito, kaip atrodo, specialiai nėra siekusi, tačiau tikrovėje šitaip išeina. Kai palyginame jos straipsny "Išeivijos lietuvių literatūros kritika iš anglo — amerikiečių perspektyvos pažvelgus" suminėtus ir vienaip ar antraip vertinamus lietuvių kritikus su skaičiumi asmenų, kuriuos prieš 12 metų minėjo ir charakterizavo Vl. Kulbokas savo stambiame straipsny "Kritikos skerspiūvy" ("Lietuvių literatūra svetur, Chicago 1967 m., 395 — 512 psl.), skirtumas yra labai žymus: Vl. Kulbokas buvo priskaitęs apie 40 kritikų, o p-lė Delija jų terado tik 13 ir tai pridėdama tris asmenis (Birutę Ciplijauskaitę, Ioną Gražytę ir B. Vaškelį), kurių Kulbokas nebuvo minėjęs. Iš kur toks didelis skirtumas?

Pirmiausia jis atsirado todėl, kad Vl. Kulbokas buvo dosnus, o D. Valiukėnaitė per šykšti: pirmasis savo straipsny "Kritikos skerspiūvy" palaikė kritikais poetus bei kitus rašytojus, jei tik jie buvo spausdinę kritikos straipsnių bei recenzijų nuo tremties pradžios, o antroji (p-lė Delija) beveik visus poetus ir rašytojus iš kritikų išbraukė, išskyrus du, ypatingą išimtį suteikdama A. Nykai - Niliūnui, kuris savo literatūrinę kūrybą buvo pradėjęs lyrika, o ne kritika. P-lės Valiukėnaitės sąrašas dar šiek tiek sutrumpėjo ir dėl to, kad ji tremties — išeivijos kritikai išeities punktu pasirinko ne Pasaulinio karo pabaigą 1945 metais, bet "Literatūros lankų" užsidarymą 1959 metais. Tik neaišku, kodėl jai buvo svarbiau literatūrinio laikraščio mirimo, o ne gimimo metai. Ir kodėl pradinei datai svarbiau "Literatūros lankai", o ne almanachas "Žemė"?

Juk literatūrinių naujovių tremty pradininkai buvo ne "Literatūros lankai", bet "Žemė". Juk joj buvo pasirodžiusi generacijų skirtumo problema, kurią dr. Juozas Girnius buvo pastebėjęs tarp Aisčio Brazdžionio ir Bradūno — Nykos Niliūno kartų. "Žemininkai" sudarė nedidelį brolišką būrelį, kokio stigo "Literatūros lankams". Aplink šį laikraštį beveik mechaniškai (nes jo vardas paimtas iš tipografinės mechanikos) buvo susitelkusi gana marga publika, sakytum, be rasės, tautybės, tikybos skirtumų (pagal amerikonišką madą) su bendra "aversija" (blogai — Red.)

(Nukelta į 2 psl.)

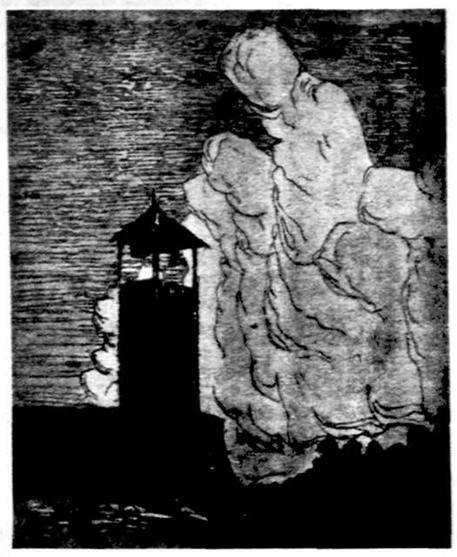

M. K. ČIURLIONIS „VARPINĖ"

Poezijos dienų Chicagoje plakatas su M. K. Čiurlionio piešiniu. Plakatas sukurtas Petro Aleksos.

Maironis

POEZIJA

Išvydau ją, kai vakarinė
Žvaigždė skaisčiai danguos mirgėjo,
O marių erdvė begalinė
Nuo pilno mėnesio tviskėjo.

Gamtos ramumo ir svajonės
Zefiro nedrumstė dvelkimas;
Ramiai ilsėjos vargo žmonės,
Pėdangiais skrido seravimas.

Išvydau ją ant marių krašto:
Skruostai, kaip marmuras, išbalę;
Iš jos akių skaičiau be rašto
Tylaus ilgėjimos begalę.

Gamtos ramumas neramino
Jos iškentėjusios krūtinės;
Nuo žemės ašarų vadino
Sesutę žvaigždės sidabrinės.

Iš lūpų skundo negirdėjau,
Tiktai jaučiau jos širdį baugią
Ir netikėtai pamylėjau
Našlystės mano liūdną draugę.

O ji, padavusi man lyrą,
Į tą užburtą vedė šalį,
Kur takas ašaromis byra,
Kuriuo retai kas eiti gali.

Gražybių paslaptis nurodžius,
Ji širdį man jausmingą gvildė;
Jai stebuklingus davė žodžius
Ir ausį dainomis pripildė.

Gražus regėjimas prapuolė,
Ir kraujas gyslose sustingo!
O vis negal širdis varguolė
Užmiršti veido paslaptingo.

1913 m.

Paminklas Maironiui (1862-1932) prie buvusių jo namų Kauno senamiestyje. Namai dabar paversti Literatūros muziejumi. Paminklinė skulptūra sukurta skulptoriaus G. Jokubonio. Nuotr. M. Sakalausko

Formalinė ar integralinė kritika?

(Atkelta iš 1 psl.)

patriotinei poezijai. Gal šita gilesnės idėjinės bazės stoka ir buvo "Literatūros lankų" mirties priežastimi?

Suprantama, kad, pasirinkus šią datą pradiniu punktu nagrinėti laisvai lietuvių literatūrinei kritikai Vakaruose, p-lei Valiukėnaitei savaime turėjo atkristi vienas antras vyresniųjų kritikų. Šitaip jos sąraše nebeliko St. Tamulaičio, kuris nemažai straipsnių rašė 1952-57 m. "Drauge". Bet kur dingo J. Brazaitis, A. Vaičiulaitis, Br. Raila, dr. Juozas Girnius, J. Kaupas, K. Ostrauskas, B. Babrauskas, St. Pilka, Vl. Kulbokas ir kiti? Arba kodėl į kritikų tarpą įtrauktas B. Vaškelis, bet užmirštas toks veiklus vyras kaip Pr. Visvydas? Ar "pamiršimas" šitų visų literatų nėra nuostolis bendrai lietuvių kultūrai? Deja, su šiuo klausimu prasideda didiesiems "arams" įprastas lengvabūdiškumas bei savivaliavimas mažųjų "čiulbuonėlių" arba lietuvių tremtinių kritikų atžvilgiu. Tiesa, D. Valiukėnaitė savo straipsnio pradžioje pasisako, kad esanti nutarusi nekreipti atskiro dėmesio į tuos kritikus, kurie nedaug kuo skiriasi vieni nuo antrų. Bet kas gi draudė panašiuosius bent paminėti, juos suskirstyti į grupes ir bent vienu antru žodžiu jas charakterizuoti? Bet ji eina dar toliau prisipažindama nepakankamą stropumą kritikų raštų atžvilgiu, nes apie juos "aš nesurinkau užtenkamai medžiagos" (46 psl.). Kodėl? Argi iš tikro buvo taip sunku surinkti medžiagą apie neminimų ir kai kurių minimų kritikų darbus Vakaruose?

Kaip iš nuorodų D. Valiukėnaitės straipsny galima spręsti, ji medžiagos savo studijai daugiausia sėmėsi iš straipsnių "Aidų" ir "Metmenų" žurnaluose. Kai kuo nors labiau susidomėjo, pavyzdžiui, A. Nykos-Niliūno pažiūromis į kritiką, ji nepatingėjo susirasti "Aidus", leistus už "jūrų marių", Muenchene prieš 30 metų (1946-50). Apie kitus lietuvių literatus tremty šitokių pastangų nereikėjo. Sakysim, apie Vl. Kulboką buvo galima šį tą sužinoti iš "Lietuvių literatūros svetur", kur yra didelis (šimto su viršum puslapių) straipsnis "Kritikos skerspiūvis". Šitoj pačioj knygoje yra paskelbtas ir dr. Juozo Girniaus didelis (beveik šimto puslapių) straipsnis "Visumos žvilgsnis į mūsų egzodo literatūrą". Nebuvo sunku rasti ir "Žemės" antologiją, kur yra paskelbta to paties Girniaus įvadinė studija "Žmogaus prasmės žemėje poezija". Jeigu šis plataus masto lietuvių kultūros darbininkas nebūtų parašęs nieko daugiau apie literatūrą, jau vien dėl to jį reikėjo bent paminėti humanistų grupėje. Deja...

Nelengviau suprasti, ir kodėl p-lė Valiukėnaitė iš lietuvių literatūros kritikos tremty yra pašalinusi Br. Railos visus raštus. Tiesa, kad Br. Raila ne vien kritikas, nes daug dėmesio skiria publicistikai. Bet šalia kelių jo publicistikos tomų yra bent trys akimirkų knygos, kur daug lietuvių literatūros kritikos, — tai "Laumės juosta" ir du iš trijų "Paguodos" tomai, "Nidos" knygų klubo išleisti Londone. Ten skaitant įdomius Br. Railos straipsnius apie L. Skabeiką, B. Brazdžionį, H. Radauską, J. Kruminą ir kitus, negalima įsivaizduoti, kad šis gyvai ir argumentuotai literatūros faktus svarstęs literatas nebūtų kritikas. Deja, jis ne tik nepateko į sociologinių kritikų grupę šalia B. Vaškelio ir V. Kavolio, bet nėra nė paminėtas, atseit buvo per mažas, kad jo pavardė pasirodytų šalia V. Kavolio.

Matydamas šitokias negatyvias herezijas, pradedi įtarti griežtąją kritikę, ar tik ji nebus pavartojusi ostrakizmą prieš Br. Railą partinės disciplinos sumetimais — kuo mažiausiai kalbėti arba nieko neprasitarti apie tuos, kurie nėra "Metmenų" žurnalo bendradarbiai, arba kurie kuo nors yra pakritikavę liberalus. Tuo tarpu Br. Raila, kaip žinia, tuos Amerikos liberalus, kurie be kepurės linkčioja prieš komunistus, yra viešai pavadinęs minkštapilviais liberalais. Argi šitokias stambias "nuodėmes" galėtų atleisti "liūtų ir arų" "įgaliotinė" ar pasekėja?

Kaip su Raila, šitaip beveik panašiai atsitiko su dr. Jonu Grinium. Tiesa, jį savo straipsny D. Valiukėnaitė ne tik paminėjo, bet net pastatė į kritikų humanistų grupę. Tačiau Griniaus pabarimui ir pamokymui ji sau reikalingos medžiagos tesisėmė iš kelių jo straipsnių, paskelbtų "Aidų" žurnale, visai ignoruodama jo du nemažus tomus vardu "Veidai ir problemos lietuvių literatūroje" (I tomas 405 psl. ir II tomas 496 psl.). Tiesa, kad šių knygų straipsniai ir studijos yra sudėti istorine tvarka pagal rašytojų amžių, tačiau abiejuose tomuose kai kurie istoriškais tapę rašytojai bei jų kūrinių problemos vis tiek iš naujo permąstyti ir kritiškai vertinami. Be to šias dvi studijų ir straipsnių knygas apie lietuvių literatūrą buvo nesunku gauti, nes jos yra neseniai (1973 ir 1977 m.) išleistos Romoje ir parduodamos Chicagoje. Kai griežtoji kritikė jas visai ignoruoja, nenorom pradedi klausti, argi "liūtų ir arų" kritikos pasekėjai leidžiama aplenkti pagrindinius faktus? Kad šitaip elgiasi "socialistinio realizmo" atstovai - tai jokia naujiena. Bet lig šiol nemaniau, kad "socialistinio realizmo" taktikos griebtųsi tie liberalai, kurie kalba apie aukščiausius standartus, kaip šį kartą D. Valiukėnaitė. Tik ar ji šitaip patarnauja tiesai ir lietuvių literatūrinės kritikos pilnatvei?.

Ar pasitarnauta lietuvių kritikos kokybei?.

Savo straipsny apie lietuvių kritiką tremty anglų - amerikiečių perspektyvos žvilgsniu D. Valiukėnaitė teisingai yra pastebėjusi, kad lietuvių literatūrinė kritika svetur turi šeimyniškumo atspalvį, neturi tokio gausaus pasirinkimo tarp rašytojų kaip anglai - amerikiečiai, kad lietuvių tremties kritika nėra išsami bei sisteminga, kad recenzijų pasitaiko daugiau negu kritikos straipsnių, kurie dažnai turi apžvalginį pobūdį. Tai viskas tiesa. Tik su vienu p-lės Valiukėnaitės teigimu negalima sutikti, kai ji rašo: "Jokiu būdu recenzijos negalima priskirti prie rimtos kritikos dėl vieno pagrindinio fakto: ji tenkinasi vien subjektyviom, nepagrįstom išvadom apie kūrinį" (63 psl.). Tačiau kodėl subjektyviom ir nepagrįstom išvadom, jeigu recenziją rašo sąžiningas kritikas, kuris nenori klaidinti savo skaitytojų? Sąžiningo vyro ar moters recenzija yra taip pat kritika, tik antraeilio laipsnio kritika, nes recenzentui rūpi pats kūrinio faktas ir mažiau jo analizė ir vertės argumentai, kuriems dažnai stinga vietos.

Bet p-lė Valiukėnaitė netiesiogiai sumenkina lietuvių kritiką, per aukštai iškeldama anglų — amerikiečių formalistinę kritiką. Tai esanti aukščiausia ir moderniausia kritikos rūšis, praktikuojama anglų - amerikiečių. Kad be formalinės kritikos analitinio metodo nėra tikro priėjimo prie dailiosios literatūros kūrinių, tai gerai tesupranta, anot p-lės Delijos, tik trys lietuviai: A. Nyka-Niliūnas, R. Šilbajoris ir Viktorija Skrupskelytė.

Kad analitinis - formalistinis metodas literatūrinėje kritikoje yra svarbus, to niekas neginčija. Tik klausimas, ar jis yra pats svarbiausias? Ar šito metodo pradininkai tikrai yra anglo - amerikiečiai, prisieina daugiau negu abejoti. "Liūtų ir arų" palikuonių įkvėpta, p-lė Delija rašo, kad formalistinį kritikos metodą kaip eksperimentą pasiūlęs Clean Brooks 1947 metais (83 psl.). Panelė kritikė stebisi, kad šitokį pat metodą gynė ir praktikavo jau 1948 metais "Aidų" žurnale lietuvis A. Nyka-Niliūnas. Bet iš tikrųjų čia nėra nieko nuostabaus, nes formalistinės kritikos metodas Europos kontinente buvo anksčiau žinomas, negu Clean Brooks ji pasiūlė savo knygoje The Well — Wrought Urn (1947 m.).

Anuo metu A. Nyka-Niliūnas buvo studentu Tuebingeno universitete Vokietijoje, kur neseniai buvo pabėgęs iš Lietuvos. Ten, Kauno universitete, jau 1925-26 metais Teologijos fakulteto studentai su profesoriais diskutuodavo įvairius literatūros tyrinėjimo ir kritikos metodus. Vieniems tada patiko formalistinis metodas, kitiems jis atrodė nepakankamas, tik kaip vienas tarp metodų. Vienas mūsų draugų, tas pats Juozas Brazaitis, kurį p-lė Valiukėnaitė "išskriningavo" iš kritikų tarpo, specialiai važiavo į Boną Vokietijoje pastudijuoti pas O. Walzelį (1931-32) nes šis profesorius tada garsėjo formalistinio - estetinio metodo derinimu su psichologiniu, filosofiniu bei kitais metodais. Todėl nieko nuostabaus nebūtų buvę, jei A. Nyka - Niliūnas savo susižavėjimą formalistiniu metodu būtų atsivežęs iš Lietuvos, jį pagilinęs Vokietijoje ir jį skelbęs "Aiduose" 1948 m. Atseit lietuviškas "sakalas" galėjo būti toks pat pažangus ir nežemiau savo mintimis skraidyti kaip anglo - amerikiečių "aras" Clean Brooks.

Tačiau labiau negu šiuo apsirikimu D. Valiukėnaitė savo straipsny nuvertina beveik visus lietuvių literatūros kritikus Vakaruose savo teigimu: "Šilbajoris bus bene vienintelis išeivijos kritikas (gal su tam tikrom sąlygom išskyrus Skrupskelytę), kuris atsidėjęs studijuoja tekstą, ir dėl to jo kritika yra, kaip anglų-amerikiečių, kritiškai moderni" (90 psl.) Matote: ir anglo - amerikiečių snobams papataikauta, ir beveik visi lietuvių kritikai laisvėje išplakti už tai, kad per mažai domisi kritikuojamų kūrinių tekstais.

Jei šitaip būtų, be jokios abejonės jie būtų verti skaudaus botago išlupti, nes p-lė Delija teisi, sakydama, kad "neatidumas kūrybos tekstui dažnai veda į tos kūrybos išdavimą" (52 psl.). Tik iš kur malonioji kritikė žino, kad panašiai elgiasi beveik visi lietuvių literatūros kritikai? Ar ji užtiko bent vieną, kuris, rašydamas kritikos straipsnį, studijuotų dangaus žvaigždynus, bet ne tyrinėjamų kūrinių tekstus? Turbūt ne. Jei R. Šilbajorio ir V. Skrupskelytės straipsniuose galima labiau pastebėti tekstų studijas, tai gal dėl to, kad jiedu dažniau rašo apie lyriką. Tekstų studijų gal mažiau matyti dramų ir romanų kritikoje, nes ten už žodžių bei įvaizdžių derinius svarbiau stambesnės problemos. Todėl per skaudu įtarti, kad lietuvių kritikai tremty būtų taip žemai puolę, kad rašytų kritikinius straipsnius be atidumo dailiosios kūrybos tekstams.

Kas yra kritika ir kokie kritikų uždaviniai?

Tekstų atidus skaitymas, be abejo, yra vienas pagrindinių literatūros kritiko uždavinių. Bet jų yra ir daugiau. Gal su p-le Valiukėnaitę būtų lengviau susikalbėti, jei ji būtų visai aiškiai pasisakius, kaip ji supranta literatūrinę kritiką. Tiesa, kad ji vienur kitur cituoja savo "mokytojų" anglo-amerikiečių posakius. Bet jie taip sunkiai išversti, kad pasigendi aiškesnės pačios kritikės sampratos. Įdomu taip pat, kokią vietą literatūros kritikoje ji skiria interpretacijai. Kaip kritika santykiauja su meniška kūryba, filosofija ir kitais dvasiniais mokslais?

Skaitant D. Valiukėnaitės kritikų sugrupavimus pagal metodus į biografiškai istorinę, psichologinę, mitologinę, sociologinę, humanistinę ir formalistinę kritikas, atrodo, kad p-lė Delija nurodo į literatūros artimųmą dvasiniams mokslams, lyg ji būtų jų sesuo. Bet, antra vertus, panelė Delija labai pabrėžia kritikui privalomą subjektyvų kūrinio pergyvenimą, einantį iki egzaltacijos. Ar tai nėra kritikos pakėlimas iki meninės kūrybos?

Antai, pykdama ant V.A. Jonyno, kam jis pašiepia lyriškas egzaltacijas R. Šilbajorio kritikoje, D. Valiukėnaitė drąsiai teigia: "Ši egzaltacija (...) yra ar[illegible]ausia kritikos rūšis (...) Kada Kritikas, apimtas (tiesiog užverbuotas) meno tobulumo, entuziastiškai ir egzaltuotai jo meistriškumą nušviečia, jo kritika ne tik peržengia siaurą subjektyvumą, bet ir pasidaro universaliai objektyvi" (96 psl.). Alegoriškai kalbant, kritiko apsvaigimas meno kūrinio degtine pagimdo visiems prieinamą šampaną. Kitaip tariant, tai reikštų, kad, rašytojo kūrinių sužavėtas, kritikas juos atbaigia sava žodine kūryba.

Jei teisingai interpretuoju D. Valiukėnaitės mintis apie literatūrinę kritiką kaip susiaurintą meno kūrybą, tai jai turėtų būti geri visi metodai, kiek jie padeda atskleisti didžiojo kūrėjo - rašytojo kūrinį. Juk ne metodai kritikui pasako, koks dailiosios literatūros kūrinys yra meniškai ir idėjiškai reikšmingas, bet pirmiausia jo sintetinė (arba intelektinė) įžvalga. Tik šitaip suvokus kūrinio esmę ir prasmę, ateina loginiai svarstymai jai pagrįsti. Tada ir pasitelkiami metodai,

(Nukelta į 3 psl.)

Vincas Mykolaitis-Putinas (1893-1967)

V. Mykolaitis - Putinas

PRIEŠTARINGAS KRAITIS

Minint Kristijono Donelaičio 250-ąsias gimimo metines *)

Minėjome tave —
Ir garbinom ir šlovinom,
Didysai pavergto žmogaus poete;
Dainavęs mums pavasarį
Atkopiančios saulelės
Pabudintame sviete, —
Ir vasaros darbų sunkumą,
Kai prakaitas per nugarą srovėmis teška, —
Ir rudenio gėrybių malonumą
Su svodbomis ir čėsniais,
Kai yra kuo ir vėdarą pralinksmint, —
Bet ir žiemos nasrų
Vėl grįžtantį žiaurumą
Su tralaluojančiais vilkais,
Su šiaurės pūgomis
Ir vandenis sukaustančiais ledais.

Tu tyčiojais iš ponų
Ir užjautei būrus,
Buvai teisingas,
Buvai jautrus.
Tačiau nesigailėjai smirdų,
Kurie lietuviškai kalbėti nenorėjo
Ir skiautere dabinos
Pono —
Amtmono,
Skriaudėjo

!!...
Ir štai du šimtmečiai praėjo.
Pasikeitė laikai.
Nebėr nei amtmono,
nei Dikso.
Nebėr dosningo Krizo, —
Tik būrų žemėj smirdų
Dar daugiau priviso.
Paniekinę poeto tėviškę,
Tolminkiemį žemėlapy išbraukę,
Naujieji Diksai,
Prisikabinę kardą,
Su svetimais vardais
Į būrų tėviškę iš kažkur traukia.
Tačiau didysis Lietuvos poetas
Viltingais žodžiais guosdamas prabyla
Ir tiesia ranką iš Tolminkiemio griuvėsių:
"Juk ne pirmas karts, kaip mes gyvendami vargstam"

Ir mes paguoskim jį:
— Darbuosimės, budėsim!
Ir saugosim tą nuostabią poemą,
Kurią kaip veržlų srautą ilgą žiemą
Ledai sukaustę laikė.
Ak, mylimas ir mielas Donelaiti,
Tu Lietuvai esi palikęs didelį
Ir prieštaringą kraitį.

*) Šis eilėraštis parašytas 1964. I. 6.

Jonas Aistis (1904-1973) Nuotr. J. Dėdino

Jonas Aistis

KATARSIS

Aš tik tau visas širdies gelmes atversiu,
Kaip aš niekad, kaip aš niekam nesakau.
Nusiplauk nekruvinos aukos katarsiu,
Mano žodžio kruvina auka.

Nesu niekad niekam sakęs šito,
Šito niekam pasakyti negaliu:
Žodis — žiedas, pumpure nuvytęs,
Jis numiršta į pasaulį pakeliui.

Tujen niekam nebuvai širdies atvėręs,
Tujen šito nesuprasi niekuomet —
Tau smulkiom stiklų šukelėm žėri
Aukšto skliauto nemarioji klaikuma.

Netelpa many, tai veržias dėkingumas,
Nežinau aš pats, aš pats dėl ko,
O taip trokštu visas tapti dūmais
Ir sutirpti kruvinoj aukoj.

Kad tik tau kentėti nebereiktų
To paties gyvenimo — kančios:
Trupučiuką džiaugsmo sopuliu suteikti
Ir į tavo širdį pereit nejučiom...

Tai aš tau ant aukuro padėjau širdį —
Gal nė netikėsi, kad jinai gyva?!
Nenorėjau niekad aš tavęs nugirdyt,
O tiktai norėjau palytėt tave!

Paverstą į vyną mano kraują gersi
Ir mane pajusi širdyje giliai,
Taip nusivalysi tu aukos katarsiu,
O ištikęs kausmas greit tave apleis!

Kaunas, 1934. III. 20.

Jūsų laukia poezija

(Atkelta iš 1 psl.)

Juozo Palubinsko poezijos rečitalis: Nuo Maironio iki šių laikų. Čikagiečiams ir svečiams iš kitur bus auksinė proga vėl išgirsti aktorių, kuris kadaise Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus scenoje lyg magnetas traukė žiūrovą. Jisai yra parengęs Poezijos dienoms rečitalį, kuriame skambės: Maironio, Krėvės, Putino, Sruogos, Santvaro, Aisčio, Brazdžionio, Ant. Gustaičio, Škėmos, Nykos-Niliūno ir Bradūno kūrybą. Aktoriaus rečitalin keliose vietose įsiterps ir mūsų poetų žodis, kompozitorių paverstas daina: solistė Elena Blandytė, akompanuojant muz. Aloyzui Jurgučiui, dainuos poetiškuosius mūsų kūrėjų posmus. Abudu Poezijos dienų vakarus moderuos Kazys Bradūnas.

Gražiame gegužės mėnesio paskutiniame savaitgalyje, pagarbiai lankydami ir puošdami savo artimųjų kapus, raskime laiko vakarus pašvęsti ir žmogaus gyvąją, kūrybingąją dvasią bei tautos gyvastį liudijančiai poezijai, kuri visų mūsų laukia gegužės 25 ir 26 d. Jaunimo centro kavinėje, Chicagoj.

Poezijos dienų proga šios savaitės kultūrinio priedo puslapius puošiame posmais apie poeziją ir poetus, o taipgi šiandieninio Vilniaus universiteto studentų pogrindžio poezijos pavyzdžiu.

k. brd.

Amerikoje gimusio lietuvio solisto įspūdžiai iš „Liucijos" operos

RAPOLAS JUŠKA

Priėmęs vieno gero draugo pakvietimą atvykti į Chicagos Lietuvių operos statomą Donizetti "Liuciją iš Lammermoor" Chicagoje, pradėjau abejoti, ar kartais nepasielgiau perdaug impulsyviai.

Man jau 74 metai amžiaus. Skristi 500 mylių į Chicagą man vis dėl to šį tą jau reiškia. Esu daininęs 27 roles įvairiuose operų pastatymuose, įskaitant ir daug reikalaujančią Beckmesser rolę Wagnerio "Minesingeriuose". Esu girdėjęs New Yorko Metropolitan operos bent 90 operų pastatymų, kai dar buvau studentas Curtis muzikos institute, Philadelphijoje. Instituto dekanas dovanai mums bilietus parūpindavo, kadangi tai buvo privaloma mūsų kurso dalis.

Operų esu girdėjęs taip pat Londone, Muenchene ir Vienoje. Taigi, ko man vykti Chicagon išgirsti "Liucijos", statomos lietuvių grupės, kurią vis dėlto vaizdavausi, nors ir talentingą, bet tik muzikos mėgėjų sambūrio. Ir salė, kurioje bus statoma opera, maniau atrodys tik šiaip sau mokyklos auditorija, tinkanti geriau Gilbert ir Sullivan pastatymams, o ne tikrai operai.

Tačiau, turėdamas savyje gilų ir platų lietuviško patriotizmo sluoksnį ir norėdamas aplankyti savo draugą, leidausi kelionėn.

Tik atsisėdęs auditorijoje, pradėjau suvokti, kad čia nėra paprasta aukštesniosios mokyklos salė, bet teatras, tinkamas ir dideliems pastatymams. Belaukdamas spektaklio pradžios ir dairydamasis aplinkui bei stebėdamas daugelio lietuvių spindinčius veidus ir girdėdamas jų pokalbius mano miela kalba, pradėjau įtarti, ar tik čia nebūsiu užkropęs ką nors nepaprasto. Orkestras pradėjo uvertiūrą, ir mano ausys išsitempė. Tai nebuvo prasti miltai. Orkestras skambėjo įtikinančiai ir autoritetingai. Jam vadovavo Alvydas Vasaitis stipriu, pozityviu taktu, visą laiką orkestrą laikydamas visiškoje savo kontrolėje.

Kai uždanga persiskyrė, mano ausys vėl išsitempė dėl nuostabių vyriškų balsų, kurie pradėjo įvedamąsias melodijas. Koks puikus choras! Jau daug metų nebuvau girdėjęs tokio puikaus tembro vyriškų balsų. Šis choras prilygsta, jeigu ir neaplenkia, garsiosios Metropolitan operos vyrų chorui, kurio per tiek metų esu klausęsis.

Fabulai vystantis ir kitiems pagrindiniams dainininkams pradėjus dainuoti, aš tik išsižiojau, įsitikinęs, kad šis spektaklis bus nepamirštamas. Toks jis ir buvo.

Stepono Viciko balsas buvo aiškus ir, net aukštose gaidose, spaudžiamas draminio efekto, lengvai ir maloniai plaukė, niekad neišklysdamas iš tono, o jo vaidinimas buvo taip pat malonus, kaip ir dainavimas.

Algirdas Brazis ryškėjo neeilinė scenine laikysena, kuri daug prisidėjo prie Ashtono vaidmens pagyvinimo. Jo balso ypatybės puikiai atitiko jo vaidmenį. Savo išteklius jis naudojo lengva tekme.

Romos Mastienės balsas peržengė rampos šviesas aksominiu, sultingu audiniu, tokiu, kokio dažnai trūksta mezosopranams. Ji sukūrė įspūdingą vaidmenį.

Julius Savrimas ir Antanas Pavasaris atliko savo roles gyvai ir natūraliai, tiek savo balsais, tiek vaidyba.

O ką jau ir bekalbėti apie Joną Vaznelį, jo žavų, didingą bosą ir kilnią laikyseną scenoje. Jo asmenyje turime bosą, kuriam panašūs jau prieš daug metų išnyko iš operų scenų.

Kai klausiau šių puikių, pirmaeilių balsų ir vyrų bei moterų choro, mane pradėjo imti rūpestis dėl Ginos Čapkauskienės. Be reikalo. Ji išėjo scenon įspūdingai, visiškai savim pasitikinti, o kai ėmė dainuot, man vėl pasidarė sunku tikėti savo ausimis. Liucijos rolė yra nepaprastai daug reikalaujanti, ir labai nedaug koloratūrinių sopranų yra gerai ją atlikę. Reikia pašėlusiai geros balso technikos ir neapsakomos įtampos, bet Čapkauskienė visa tai nugalėjo taip lengvai ir žaviai, tiesiog žėrėdama, kad nedaug pasaulio operų gali tokia Liucija didžiuotis.

Tačiau dar prieš akis buvo garsioji pamišimo scena. Klausiau savęs, ar ji įstengs ją išnešti, ar ji pajėgs išlaikyti žiūrovų ilgą ir nenutraukiamą dėmesį bei draminį efektyvumą šioje labiausiai daug reikalaujančioje iš visų operų scenų. Bet kai ji į sceną išėjo su kruvina suknele ir kruvinu durklu rankoje, šiurpas man nubėgo nugarkauliu. O kai ėmė dainuoti, aš net drebėti truputį pradėjau. Jos įsigyvenimas į šį vaidmenį tikrai buvo nuostabus. Viskas vystėsi reikiamoje kontrolėje, tiek balso, tiek veiksmo atžvilgiais. Jos vaidyba buvo pasakiška. Ji įtikino, kad yra pamišusi, ir aš tikrai tikiu, kad, visa siela įsiliedama į šią sceną, ji perėjo tam tikrą metamorfozę: scena pavirto realybe!

Bet ką pasakyti apie garsųjį Liucijos duetą su fleitistu. Tobulai jį atlikdama, Čapkauskienė pasiekė savo koloratūrinio dainavimo zenitą, nes visoje koloratūrinio dainavimo muzikoje vargiai ar yra sunkesnio ritmiškai atliekamo dalyko, kaip šis duetas.

Pabaigoje nesusilaikiau neatsistojęs ir plojęs, nes tik taip galima pasveikinti ir pagerbti tuos asmenis, kurie buvo įsijungę į šį milžinišką uždavinį. Visa auditorija plojo ilgai ir išėjo įkaitę nuo pergyvento spektaklio.

Aš visada didžiavausi savo lietuvių kilme. Ant mano automobilio yra priklijuotas užrašas "Lithuanian, and proud of it". Girdėjęs ir matęs, ką mano lietuviai draugai Chicagoje yra įstengę padaryti su tokia "Grand Opera" kaip "Liucija", aš dar labiau didžiuojuosi tuo, kuo esu. Prisipažinau mane į operą pakvietusiam draugui savo turėtas abejones, liečiančias šios operos pastatymą. Po operos jam pasakiau, kad skelbsiu Chicagos lietuviškos operos garbę ir garsą visur, kur tik būsiu, nes esu sūnus tokios tautos, kuri, nors tėvynėje ir pavergta, tačiau laisvėje gyvenančiuose savo sūnuose ir dukrose napaliaujamai rodo pasaulio sąžinei savo aukštos kultūros kredencialus, turtinančius Ameriką ir pasaulį, ir teisę laisvai ir nepriklausomai gyventi ir kurti.

Kansas City, Missouri

Gina Čapkauskienė (kairėje) ir Roma Mastienė Donizetti "Lucijoj iš Lammermoor" Chicagoj Nuotr. Jono Kuprio

Formalinė ar integralinė kritika?

(Atkelta iš 2 pusl.)

kokie reikalingi reikšmingai esmei atskleisti bei jos grožiui parodyti.

Jeigu kritikai leistini visokie metodai, tai turėtų būti teisėta ir impresionistinė kritika, kurios D. Valiukėnaitė nepripažįsta. Į kritikų sociologų tarpą ji turėtų taip pat priimti jos tylai pasmerktą Br. Railą, kuris, vaizdžiai kalbėdamas ir dažnai ironiškai šypsodamasis, nutolsta nuo mokslų, bet priartėja prie dailiojo žodžio kūrybos, kai tuo tarpu Juozas Girnius — prie filosofinio mąstymo. Ar tai nuskurdina kritikos veidą? Priešingai. Taigi, jeigu literatūrinei kritikai tenka gyventi tarp meniškos kūrybos, filosofijos ir dvasinių mokslų, tai ir formalistinio metodo "diktatūra" jai yra nepriimtina kaip per siaura ir paviršutinė.

Kad be intelektinės (sintetinės) įžvalgos vienas formalistinis metodas yra bejėgis kritikoje, niekas geriau neliudija kaip kai kurie R. Šilbajorio literatūrinės kritikos straipsniai. Negaliu nieko pasakyti apie jo "Perfection of Exile", kurią tikriausiai teisėtai giria D. Valiukėnaitė. Bet aš "liūtų ir arų" arba anglo - amerikiečių kalbos nemoku. Todėl apie R. Šilbajorį sprendžiu iš jo lietuviškos kritikos straipsnių.

Pokalbiui su p-le Valiukėnaite man geriausiai tinka jo straipsnis apie J. Aisčio poeziją. "Sopulio užkeikta mįslė" ("Metmenys" 1965 m., 58-81 psl.). Jį skaitant, matyti, kad R. Šilbajoris į savo mintį jeina eilėraščių formos analizėmis, tačiau taip pat aišku, kad tos formos analizė pasibaigtų tuštumos katastrofa, nieko neatskleidusi skaitytojui, jei kritikas nesivaduovautų savo išankstine sintetine įžvalga, pratęsiama gražia elegantiška iškalba. Kadangi formalinė analizė nepajėgia vadovauti kritiko minčiai ir iškalbai, Šilbajorio straipsnis apie J. Aisčio poeziją tik pusiau tepasisekė: sopulio užkeikta mįslė liko neatskleista, nors draugiškai ir elegantiškai paliesta: nepakankamai pasitikėta sintetine įžvalga (intuicija), o formalinei analizei neduota kitų metodų talkos. Šiuo atveju integralinė kritika būtų buvusi vaisingesnė.

Akmenys į Griniaus daržą

Savo straipsny vienaip ar kitaip peržvelgdama 13 lietuvių literatūros kritikų tremty, D. Valiukėnaitė nedaug kam būna švelni, bet rūsčiausia ir priekabiausia ji pasirodo J. Griniui. Per 6 puslapius jį bardama ir įvairiai pamokydama, kritikė negali jam dovanoti krikščioniškų interpretacijų (sakysim, charakterizuojant J. Grušo tragikomedijos "Meilės, džiazo ir velnio" pagrindinius personažus), arba kai jis visažmogiškoms dorybėms ieško metafizinio pagrindo, jai atrodo, kad jis esąs "apimtas kritiškos trumparegystės" (80 psl.). Į visus panašius priekaištus atsakinėti nėra prasmės, bet ties vienu antru esmingesniu verta sustoti.

Prasimanydama, kad J. Grinius (drauge su kai kuriais kitais humanistais ir moralistais) manąs, jog "Literatūra yra vien religijos tarnaitė", D. Valiukėnaitė dar teigia: "Jo karinga krikščionybė ir antikomunizmas padaro jo kritiką, sprendžiant anglų - amerikiečių standartais, negaliojančia" (76 psl.), kitaip tariant niekine. Tačiau šį kartą šitam minkštapilvių "arų ir liūtų" tamsiam dogmatizmui kritikė nepatikėjo, Griniaus kritiką palaikė galiojančia, nors už antikomunizmą išbarė. Bet dėl to ji iš dalies buvo kalta pati, kad tarp Griniaus kritikos raštų ji buvo labiausiai susidomėjusi tai straipsniais, kur svarstomi su komunizmu susiję kūriniai.

J. Grinius mano, kad ir panelė Valiukėnaitė kaip lietuvių dukra turi didesnių galimybių už minkštapilvius anglo - amerikiečius suprasti, kad komunizmas šiandien yra pasaulinė problema ne tik politikoje, bet taip pat literatūroje bei jos kritikoje, kaip liudija "socialistinis realizmas" ne vien Sovietų Rusijoje. Todėl ir tas kritikas, kuris jau yra atsikratęs praeito amžiaus "l'art pour l'art "teorijos, negali praeiti pro komunizmą užsimerkęs ir nemąstyti apie jo sukeliamas problemas. "Kai stambūs ir reikšmingi pasaulinės literatūros veikalai svarsto tas problemas, kodėl mes turėtume jų vengti, ir tik naivia dingstimi, jog tai mums įkyrėjusios, 'nieko bendro su menu neturinčios rietenos'? Aukštesnės kokybės menai visuomet turėjo ir turės saitą su gyvenimu, o šis savo ruožtu provokuoja didelio menininko dėmesį", rašo Br. Raila ("Paguoda" I,10 psl.). Taigi būtų gražu, jei šiai minčiai pritartų ir D. Valiukėnaitė.

Grinius sutinka su D. Valiukėnaite, kai ji rašo: "Literatūra (...) ne spiaudykla, į kurią interpretacijos metomos pagal kritiko ūpą", bet nesutinka su priedu: "ir įsitikinimus" (78 psl.). Už ūpą įsitikinimai daug svarbesni, nes jie yra dalis pasaulėžiūros, kurios atspindžius literatūroje panelė kritikė pripažįsta. Tik ji turėtų pripažinti, kad ir krikščioniška pasaulėžiūra nėra blogesnė už kitas.

Tiesa, D. Valiukėnaitė su kai kuriais liberalais atrodo įsitikinusi, kad Naujasis Testamentas ir jo Kristus esą mitai (59 psl.). Tuo tarpu J. Grinius tiki, kad Kristus yra aukščiausioji dieviškoji Tikrovė, pats Dievas, o Evangelijos — dieviškas Apreiškimas, skirtas visiems žmonėms. Šį savo tikėjimą J. Grinius stengiasi pagal išgales vykdyti, kur ir kaip pataria sąžinė. Pagal tai jis rašo taip pat savo kritikos straipsnius, nejausdamas suvaržymų. Kartais būna priešingai, nes krikščionių tikėjimo išpažinimas pagyvina sąmonę, paaštrindamas įžvalgą (intuiciją), kuri pažadina naujų interpretacijų, susitikus su rašytojų kūriniais.

Kad dėl savo krikščioniškos pasaulėžiūros J. Grinius geriau suprato K. Donelaitį ir jo "Metus" už pozityvistus ir marksistus, panelė Valiukėnaitė galėtų įsitikinti iš straipsnio apie K. Donelaitį (J. Grinius, "Veidai ir problemos liet. literatūroje, I t., 1-35 psl.). Kad dėl tų pačių priežasčių Griniui yra pavykę giliau atskleisti V. Mykolaičio - Putino kūrybą, negu "socialistinio realizmo" atstovui J. Lankučiui, p-lės Delija galėtų tai suprasti, perskaičiusi J. Griniaus studiją apie Mykolaitį - Putiną kaip kūrėją ("Veidai ir problemos... I,117 - 268 psl.) ir ją palyginusi su J. Lankučio monografija "Vinco Mykolaičio - Putino kūryba".

Savo straipsny D. Valiukėnaitė gal be reikalo bara J. Grinių, kad jis ne taip, kaip reiktų, supranta tragizmą - dramatizmą. Bet kad apie šią literatūrinę problemą jis vis dėlto šiek tiek nusimano, galėtų paliudyti jo straipsnis apie V. Krėvės istorines dramas ir dar aiškiau studija apie B. Sruogą kaip dramų rašytoją ("Veidai ir problemos"... II, 60 - 138 psl.).

Priekaištaudama Griniui dėl kai kurių jo interpretacijų kritikos straipsniuose, D. Valiukėnaitė tikriausiai užmiršo, kad kritikas estetas ir kritikas humanistas skirtingai žiūri į visažmogiškas vertybes. Integraliniam humanistui estetinės - literatūrinės vertybės kaip formalinės vertybės nestovi nei visažmogiškų vertybių viršūnėje, nei nėra visai nepriklausomos nuo kitų. Čia ir mažas kūrėjas - humanistinis kritikas — skiriasi nuo didžiojo kūrėjo - rašytojo, kuriam daiktinė estetinė forma yra svarbiausias rūpestis ir uždavinys. Jis gerai jaučia būtinybę savo idėją įkūnyti daiktine forma iki jos spindėjimo.

Tuo tarpu kritiko humanisto darbo kelias vyksta priešingai. Per daiktinės formos spindėjimą sintetinės įžvalgos pagalba jis stengiasi suvokti kūrinio esmę bei prasmę, jomis besigerėdamas, jis pradeda galvoti apie kūrinio formos ypatybes, nors jų ir nėra atskirai nuo idėjos. Taigi kritikui rūpestis forma ir jos analizė stovi antrojoje vietoje. Jei sintetinė įžvalga jam "pasakė", kad literatūros kūrinys tėra menkaprasmis, humanistiniam kritikui kūrinio formos ypatybės visai nebėjdomios. Tik suvokęs prasmingą esmę, jis pradeda galvoti, kokiais būdais ir priemonėmis ją atskleisti. Tada jis gal pagalvoja ir apie metodus, kokie jo suvoktą esmę ir prasmę padėtų geriausiai atskleisti. Tada humanistinis kritikas prisimena ir formų analizę kaip vieną iš priemonių. Tik vienuose jo straipsniuiose ta analizė gali būti ryški, o kituose mažiau pastebima. Šitaip yra ir Griniaus kritikos studijose. Gal ryškiausiai jo formų analizė (atseit formalistinis metodas) matyti jo studijose apie J. Aisčio lyriką ir B. Sruogos dramas ("Veidai ir problemos"... II,60-138 ir 139-227 psl.). Jeigu jas p-lė Valiukėnaitė būtų paskaičiusi, jos priekaištai Griniui tikriausiai būtų sušvelnėję.

Pabaigai

Bet ir dabar dar ne viskas pralošta: p-lė Valiukėnaitė dar turi laiko pasiskaityti daugiau tiek dr. J. Griniaus, tiek kitų tremties kritikų, kurių dalį ji buvo "sulikvidavusi". Tada ji pamatys, kad tremties aplinkybėmis ir, turint sužalotą nelaisvą mūsų tautos literatūrą, lietuvių kritika laisvėje jau nėra tokia visiškai menka, kaip ją pavaizdavo D. Valiukėnaitė savo straipsny apie "Išeivijos lietuvių literatūros kritiką iš anglo - amerikiečių perspektyvos pažvelgus".

Bet, kaip matyti iš šio straipsnio, p-lė Delija yra daug skaičiusi "liūtų ir arų" raštų apie kritiką, ne vieną jų gerą mintį pasisavinusi, pati kritiką mėgstanti, todėl ji turi pakankamai duomenų pakalbėti apie literatūros ir meno kritiką savo vardu visai originaliai. Argi tad nelauktina, kad ji parašytų daugiau straipsnių įvairiomis, su kritika susijusiomis temomis? Sakysim, apie kritikos esmę ir prasmę, apie kritikų uždavinius, apie interpretaciją kritikoje, apie teigiamą ir neigiamą momentus kritikoje, gal arčiau panagrinėti įvairias literatūros kritikų grupes, gal pamėginti pritaikyti lietuvių literatūrai vieną ar antrą metodą praktiškai, arba išaiškinti vieną antrą mūsų hermetinės poezijos kūrinį. Ar tai nebūtų prasmingi uždaviniai lietuvių kultūrai?

Muenchenas, 1979.V.6.

Nuotr. V. Maželio

Bernardas Brazdžionis

DAINIUS

Po baltu nuometu žaliam gegužy
Ties mano langu dvijen vyšnios lūžo,
Kaip dvijen seserys greta,
Pas mano langą lauko obelėlė
Sunkaus žiedų vainiko nepakėlė,
Kaip motina, kaip motina balta.

Po šelmeniu dvi kregždės susisuko
Gūžtelę molio, samanų ir pūko,
Ir kaip upelis plaukė jų giesmė — — —
Kaip tie šviesaus pavasario paukšteliai,
Kaip t[illegible] giesmė ant amžinojo kelio,
Ir aš šiame pasaulyje esmi.

Ir aš anų baltųjų vyšnių brolis
Iš skausmo eisiu į gyvybės tolius,
Ir aš sūnus anos senos obels
Ir taikoje, ir karo vėtroj linksmas
Savo tautos aruodan derlių rinksiu,
Kol šalnos kojas ir rankas sugels,
Kol po žiedų našta širdis pabals...

1942 m.

Donizetti "Lucija iš Lammermoor" Chicagos Lietuvių operos scenoje. Iš kairės į dešinę: Algirdas Brazis, Roma Mastienė, Gina Čapkauskienė, Jonas Vaznelis, Antanas Pavasaris ir kt. Nuotr. Jono Kuprio

Viduramžinės dramos pabaiga ir Vilniaus universitetas

Kas yra buvęs Vilniuje Šv. Jono bažnyčioje, galės atsiminti matęs tenai dvi sakyklas: vienoje navos pusėje ir kitoje. Ne vienam kilo klausimas, kam vienoje bažnyčioje reikia dviejų sakyklų. Tos išlikusios dvi sakyklos yra liudininkas modernių Vilniaus universiteto teologų pastangų pristatyti tikėjimą dialogo būdu. Vienas pamokslininkų atstovaudavo katalikišką tikėjimo sampratą, kitas reformatorišką. Yra išlikę senų graviūrų, vaizduojančių du išsikarščiavusius pamokslininkus.

Kun. Povilas Dilys, reformatas, renka medžiagą apie šias diskusijas, vykusias universiteto bažnyčioje, Vilniuje. Norėdami geriau susipažinti su Vilniaus universiteto pamokslavimo pobūdžiu ir tuo būdu geriau pasiruošti jo 400 metų sukakčiai, susipažinkime truputį su viduramžine drama ir jos sąryšiu su pamokslavimu.

Viduramžinės dramos žydėjimo laikotarpis tęsėsis nuo 10 iki 16 šimtmečio. Prieš tai ir po to draminė veikla katalikiškame gyvenime neturėjo vaidmens. Baigiantis Romos imperijos laikams, Bažnyčia buvo priešinga dramai dėl to, kad ji turėjo per daug tamprų ryšį su pagoniškomis religijomis. Ryškiausias dramos priešas iš tų laikų yra šv. Augustinas. Pradedant 16 šimtmečiu, dramos priešu pasidarė protestantizmas. Mat, viduramžinė drama daugiausia vaizduodavo Šv. Rašto epizodus. Tie vaizdavimai buvo perpinti stebuklais, legendomis ir juokais. Būdingiausi juokingi viduramžinės dramos personažai buvo: velnias ir Nojaus žmona, Pilotas ir kiti. Protestantizmas stengėsi į Šv. Raštą žiūrėti labiau dalykiškai, kaip į tikėjimo šaltinį, dėl to draminis jo perdirbimas jų nepatenkino. Todėl religinė drama arba misterija pradėjo nustoti savo reikšmės ne tik protestantų, bet ir katalikų tarpe. Vietoj to iš lengvo pradėjo vystytis pasaulietiška drama.

Šiais laikais plinta viduramžinės dramos studijos, atidengdamos įvairių dalykų. Šiandien galima rasti studijų apie viduramžines dramas Prancūzijoje, Anglijoje, Vokietijoje ir Ispanijoje. Šios dramos, šalia Šv. Rašto temų, vaizdavo ir šventųjų gyvenimus. Jos „interpretavo šio gyvenimo faktus amžinybės terminais ir jo nuotaikomis" (Pal. H. C. Gardener, Mysteries' End, 1946, 1967, 8 psl.). Viduramžinė drama nebuvo laisva nuo priekaištų. Ji buvo kaltinama supasaulininimu religinių dalykų. Tačiau reikia pridurti, kad ir viduramžinis pamokslas buvo gerokai skirtingas nuo mūsiškio. Jis ne kartą buvo pilnas anekdotiškų pavyzdžių. O religinė drama, antra vertus, dažnai buvo aikštėn perkeltas pamokslas. Taip vienas anglas kunigas 16 šimtmetyje, kalbėdamas apie tikėjimo ir doros dalykus, savo pamokslą šitaip užbaigęs: „Jei manim netikite, nueikite į kaimą pasižiūrėti vaidinimo "Corpus Christi". (ten pat 2 psl.). Protestantai, kaltindami katalikus, skelbė, kad popiežius buvo suteikęs net atlaidus vaidinimų dalyviams. Nors tai nebuvo tiesa, tačiau šis gandas liudija misterijų vaidinimų populiarumą.

Esant šitokiai situacijai, susidarome vaizdą, kurio rėmuose turime žiūrėti ir į Vilniaus universiteto dialoginius pamokslus. Jie buvo savitas originalus derinys viduramžinio pamokslavimo su viduramžine drama. Reikia tačiau pridurti, kad šie pirmieji jėzuitai buvo panašiai dalykiško nusiteikimo tikėjimo atžvilgiu, kaip ir reformatai, nepaisant jų dogminių skirtumų. Vien tikėjimo vaidinimas nepatenkino ir jų. Gal dėl to laiko dvasios bendrumo Lietuvos reformatų vadai palyginti lengvai su jais rado bendrą kalbą.

Grįžtant prie viduramžinių vaidinimų, reikia pastebėti, kad Bažnyčios valdantieji organai buvo labai liberalūs šių vaidinių atžvilgiu. Į jų pasaulietiškumus jie žiūrėjo kaip į literatūrinę laisvę. Net Ispanijos inkvizicija į juos nekreipė dėmesio. Ir kaip tik tais laikais, kai ji ten stipriausiai reiškėsi, ten labiausiai klestėjo ir religinė drama. (Ten pat 18 psl.). Tridento visuotinis Bažnyčios susirinkimas, susirinkęs kritiškai svarstyti protestantizmo iškeltų problemų, viduramžinės dramos nepasmerkė. Tačiau pats gyvenimas ją panaikino, padarydamas pasauline institucija. Apie Vilniaus dramos raidą, prasidėjusią universitete, Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavime Darbo dienos savaitgalyje, rugsėjo pradžioje, kalbės aktorius Vitalis Žukauskas.

V. Bgd.

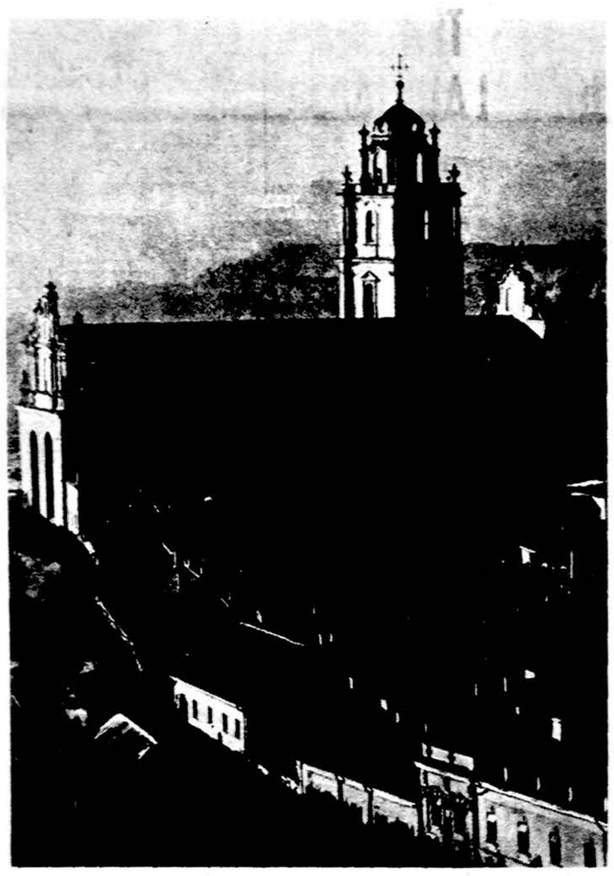

Universitetinis Vilniaus senamiesčio kvartalas su Šv. Jono bažnyčia.
Nuotr. Algimanto Kančiaus

V. Audronis

VILNIAUS UNIVERSITETUI

Ir auditorijos, ir salė su kolonom,
Kur mokslo ir tiesos tradicija tauri
Tebuvo tolima, viliojanti svajonė,
Kol pakvietei mane, lyg laivą švyturys.

Visa širdim džiaugiuos, kad tavo rūmuos šiandien,
Kad tavo, ALMA MATER, prieglobsty esu.
Čia Skargos kiemas... O Sarbievijus, beržuos paskendęs,
Sužėri atspindžiais nuo vakaro varsų...

Aš ieškau ištakų ir "Punktų" ir "Postilių",
Ir Daukanto "Istoriją" atverst geidžiu...
Išgirst Stanevičių, kurs "Šlovę" skelbt prabilo
Gūdžiam vidurnakty lietuvišku žodžiu...

Tu iškentei daug priespaudų!.. Nūnai grobikai
Ir vėl, pilni apgaulės, smurto ir klastų,
Tave tamsybės židiniu paversti tyko
Ir nori, kad jų juodą melą skleistum tu.

Bet tu, tiek amžių melui lenkt galvos nepratęs,
Garbingas praeitim ir širdžia neramus,
Būk švyturiu, VILNENSIS UNIVERSITATIS,
Ir šiandien vesk į Tiesą ir į Šviesą mus!

Vilnius 1979 m.

Didysis „Draugo" koncertas rytoj

Jubiliejinis "Draugo" koncertas Chicagoje įvyksta rytoj (gegužės 20 d,) 4 val. popiet. Marijos aukšt. mokyklos auditorijoje, Marquette Parke. Prorgamą atliks solistai — Gina Čapkauskienė ir Arnoldas Voketaitis ir pianistai — Raimonda Apeikytė ir Andrius Kuprevičius. Kas nespės nusipirkti bilietų Vaznelių prekyboje, galės jų įsigyti prieš pat koncertą auditorijos kasoje nuo 2 val. popiet. Po koncerto — Jaunimo centro kavinėje vakarienė, į kurią svečiai bilietus taipgi dar galės įsigyti prie kavinės.

Ką matysime Poezijos dienų filme

Poezijos dienų Chicagoje pirmąjį vakarą gegužės mėn. 25 d. (penktadienį) 8 val.vak. Jaunimo centro kavinėje savo kūrybą skaitys čikagiečiai poetai (žiūr. šios dienos Kertinę paraštę). Tą patį vakarą ten bus parodytas ir filmas, susuktas Balio Gaidžiūno pokario metais Vokietijoje. Filme matysime anų stovyklinių metų mūsų literatūrinio gyvenimo veidus, vaizdus, įvykius. Ekrane įvairiais atvejais sutiksime šiuos rašytojus: P. Andriušį, Bern. Brazdžionį, K. Bradūną, J. Brazaitį, K. Grigaitytę, Z. Ivinskį, J. Jankų, F. Kiršą, J. Kaupą, N. Mazalaitę, A. Merkelį, A. Nyką — Niliūną, H. Radauską, A. Rūką, St. Santvarą, J. Vaičiūnienę, Vydūną, M. Vaitkų ir kt.

Mirė lietuvių draugas rašytojas Charles Angoff

Gegužės 3 d. New Yorke mirė žydų kilmės amerikietis rašytojas, žurnalistas ir profesorius Charles Angoff. Velionis palaidotas gegužės 4 d., jį plačiu straipsniu prisiminė tos dienos New York Times dienraštis. Velionis buvo gimęs 1902 m. Minske, 1908 m. atvyko į Ameriką, čia vėliau studijavo Harwardo universitete. Velionis dirbo daugelyje laikraščių ir žurnalų redakcijų, dėstė įvairiuose universitetuose, vėliausiai Fairleigh Dickinson universitete, N. J. Redagavo literatūros žurnalą "The Literary Review". Ch. Angoff parašė ar suredagavo apie 60 knygų. Išleido dramų, romanų, novelių ir poezijos rinkinių. Bene prieš trisdešimt metų, susipažinęs universitete su St. Zobarsku, atkreipė dėmesį į lietuvių literatūrą ir ne kartą apie ją kalbėjo paskaitose ir rašė. Velionis parašė daug įvadų lietuvių rašytojų knygoms angliškai. Kai kuriais įvadais, kaip lietuvių antologijai angliškai, galėjo pasinaudoti net ir lietuviai mokiniai, vienoj ar kitoj mokykloj rašę darbus apie lietuvių literatūrą. Kai kam buvo keista, kodėl tokie įvadai rašomi, tačiau jie buvo naudingi, nes žinomo rašytojo įvadas atkreipdavo dėmesį, ir taip ne vienas lietuvių kūrinys susilaukė gerų recenzijų pirmaeiliuose amerikiečių žurnaluose ar dienraščių prieduose.

Velionis ne kartą yra pabrėžęs, kad lietuvių literatūra yra neblogesnė negu kitų tautų, kiek jis jos yra matęs angliškai, tai kūriniai verti dėmesio. Savo paskaitose ne kartą minėjo, kad nereikia manyti, jog gerą literatūrą kuria tik didžiosios tautos.

Jo knygų recenzijų ir jo novelių bei eilėraščių buvo spausdinta ir Drauge. Visi tie vertimai profesoriui suteikdavo džiaugsmo. Jo novelių yra vertę A. Landsbergis, St. Zobarskas, P. Gaučys ir Al. Baronas, ir manoma, nors ir po mirties, išleisti novelių rinkinį. Velionio žmona yra kilusi iš Marijampolės ir dar keletą žodžių moka lietuviškai. Prieš dešimtį metų Angoffai lankėsi Chicagoje, buvo pavežioti po lietuvių koloniją, ko jie pageidavo, ir ta proga buvo išspausdintas su velioniu "Draugo" kultūros priede ilgesnis pasikalbėjimas. Jame kaip tik Charles Angoff iškelia kai kurias lietuvių knygas. Besilankydamas Marquette Parke, turėjo progos apžiūrėti ir lietuvių parapijos bažnyčią, nes jį domino daugiau liaudies motyvai, negu standartinė architektūra.

Charles Angoff

Charles Angoffo asmenyje lietuviai neteko nuoširdaus lietuvių literatūros gerbėjo ir didelio talkininko. Kadangi jis parašė daug įvadų, tai su jo įvadais lietuvių knygos taip pat yra išstatytos jo vardo skyriuje Bostono muziejuje.

Be abejo, velioniui didžiausias atsilyginimas būtų, jeigu būtų išleistas lietuviškai jo novelių rinkinys, kas ir norima padaryti. Tokį kuklų paminklą tegalime pastatyti nuoširdžiam lietuvių draugui.

Al. Baronas

Nauji leidiniai

● **Petras Klimas, IŠ MANO ATSIMINIMŲ.** Išleido Juozas Kapočius (395 W. Broadway, So. Boston, Mass. 02127) 1979 m. Spaudė Lietuvių Enciklopedijos spaustuvė Bostone. Leidinys didesnio formato, kietais viršeliais, 416 psl., kaina — 12 dol.

Tai Lietuvos nepriklausomybės akto signataro, istoriko, valstybininko — diplomato Petro Klimo atsiminimai, pradedant savo gyvenimo pirmaisiais prisiminimais ir baigiant Klaipėdos krašto prijungimu prie Lietuvos. Kaip žinome, atsiminimų autorius yra perėjęs tiek vokiečių, tiek bolševikų —rusų kalėjimus bei tremtį, tačiau dvasioje nepalūžęs, parašęs šiuos atsiminimus, jau grįžęs iš Sibiro tremties Kaunan, kur jis mirė 1969 m.

Knygoje daugiausia yra rašoma apie Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo metus, kuriuose pilna gana dramatiškų įvykių. Juose daug kur yra dalyvavęs pats atsiminimų autorius arba bent juos stebėjęs iš labai arti. Knygos puslapiuose daug spalvingų ir mažai žinotų detalių, kurios skaitytoją, o ypač istoriką, labai patraukia.

Štai knygos skyrių antraštės: Žmogus istorijoje, Pradžios prieblanda, Pirmieji žingsniai, Gimnazijoje, Scenoje, Skrydžiai ir dūžiai, Universitete, "Aušrinėje", Karo veiksmų pašonėje, Naujų valdovų ingresas, Slaptoje žvalgyboje, Darbų piušoje, Karo nusikaltėlių kalėjime, Nuo Lenkijos muistantis, Valstybės pradmenų užuomazga, Nelygios grumtynės, Vidaus maištas, Didysis kovos ir vienybės aktas, Šmėklų siautėjimas, "Lietuvos Aidas", Karalių turnyras, Kova dėl Vilniaus vyskupo, Pirmosios vyriausybės sudarymas, Pirmoji konstitucija, Pedagogijos intarpas, Šoksnis į Europą, Pirmieji Europos įspūdžiai, Taikos kongreso priemenėje, Bermontiada, Pirmoji užsienio reikalų ministerija, Penktoji lenkų kolona, Leninas likviduoja konfliktą su Lietuva, Klastos ir vingiai, Didžioji Suvalkų klasta, Plebiscito pasiūla, Susitarimas su latviais, Derybos Briuselyje, Atostoginiai darbai ir išvykos, Tautų Sąjunga nusiplovė rankas, Nauji Tautų Sąjungos pasiūlymai, Mažosios Lietuvos dalia.

● **LITUANISTIKOS DARBAI, IV.** Redagavo Vincas Maciūnas. Išleido Lituanistikos instituto leidykla, 2422 West Marquette Road, Chicago, IL 60629. Spaudė M. Morkūno spaustuvė Chicagoje 1979 m. "Lituanistikos darbų" ketvirtas tomas išleistas, leidimą remiant Lietuvių fondui. Kongreso bibliotekos kortelės numeris: 66 — 19245. Leidinys didesnio formato, 328 psl., kaina —10 dol., gaunamas ir "Drauge".

Išeiviškose sąlygose retokas, todėl dar labiau brangintinas leinys, skirtas plačiašakei, akademinei lituanistikai. Tai išliekantis kultūrinis turtas, kuris kada nors ateityje liudys istorijos neaplenkiamą šviesuoliišką kultūros žmonių egzodą ir ilguose dešimtmečiuose sukauptos energijos prasmingą naudojimą bendrajam visos tautos labui. Ketvirtasis "Lituanistikos darbų" tomas išleistas, galima sakyti, septintojo Lituanistikos suvažiavimo išvakarėse: Vilniaus universiteto jubiliejui dedikuotas suvažiavimas kaip tik įvyksta paskutiniame gegužės mėnesio savaitgalyje New Yorke.

Štai autoriais ir temomis labai įvairus naujojo "Lituanistikos darbų" tomo turinys. Petras Jonikas "Prano Skardžiaus bibliografija". Pranas Skardžius "Naujojo Testamento vertimų lietuvių kalba". Leonardas Dambriūnas "Kai kurie lietuvių kalbos gramatikos klausimai". Jonas Puzinas "Žvilgsnis į naujausių Lietuvos archeologinių tyrinėjimų darbus". Bronius Vaškelis "Jurgis Baltrušaitis jo laiškų šviesoje; nuo pirmo eilėraščio iki pirmo eilių rinkinio". Vincas Maciūnas "Iš Žemaitės rankraščių". Kostas Ostrauskas "Iš Balio Sruogos rankraštinio palikimo". Vincas Trumpa "Iš Vinco Kapsuko revoliucinės ir kultūrinės veiklos 1903 — 1911 m.; pagal jo laiškus Jurgiui Šauliui". Aleksandras Plateris "Turto paveldėjimas pagal Pirmąjį Lietuvos Statutą". Jurgis Gimbutas "Poligonalinio plano koplyčios Lietuvoje". Jurgis Gimbutas "Suvalkų krašto kaimų namotyra naujojoje Lenkijos literatūroje". Antanas Mažiulis "Tariamosios Perkūno giesmės".

Recenzijų puslapiuose randame: Jan Otrębski "Gramatyka języka Litewskiego. II, Nauka o budowie wyrażov". Warszawa, 1965 (Pranas Skardžius); Tamara Buch "Lithuanian Phonology in Christian Donelaitis" 1974 (William R. Schmalstieg). "Architektūros paminklai", I, 1970; II, 1972; III, 1975 (Jurgis Gimbutas); "Lietuvių liaudies architektūros paminklai. I. Zervynų kaimas". Vilnius, 1974 (Jurgis Gimbutas); S. Lazutka "Lietuvos Statutas —Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės feodalinis kodeksas". Vilnius, 1974 (Aleksandras Plateris); William R. Schmalstieg "An Old Prussian Grammar: The Pronology and Morphology of the Three Catechisms". University Park, The Pennsylvania State University Press (Petras Jonikas).

In memoriam skyriuje prisimenami mirusieji Lituanistikos instituto nariai: Steponas Biežis, Jonas Aistis, Antanas Vasys, Juozas B. Končius, Andrius Baltinis Pranas Skardžius, Leonardas Dambriūnas, Ignotas Sakalas, Vladas Jakubėnas, Alfred Senn, Jonas Puzinas (Jurgis Gimbutas). Apie mirusį kalbininką Leonardą Dambriūną plačiau rašo William R. Schmalstieg.

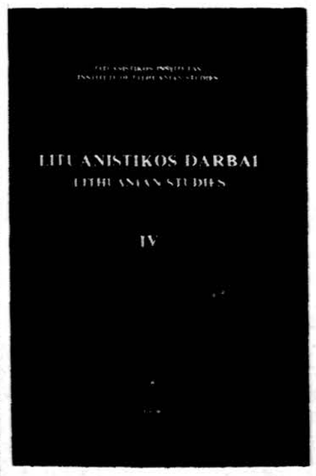

● **Arūnas Pemkus, PROF. DR. JONO PUZINO DARBŲ BIBLIOGRAFIJA.** Diplominis darbas. PLI direktorius A. Dundulis. PLI lektorė St. Petersonienė. Pedagoginis lituanistikos institutas, Chicaga, 1979. Leidinys didesnio formato, 50 psl. Leidinio turinys: Pratarmė, Prof. J. Puzino darbų bibliografija. Straipsniai apie prof. dr. J. Puziną, Nekrologai. Bibliografija pradedama 1926 metais ir baigiama 1979 metais. Bibliografijoje suminėta 431 pozicija. Straipsnių apie Puziną bei nekrologų bibliografinės pozicijos —31.

Tai tikrai prasmingas ir gerai atliktas studento Arūno Pemkaus Pedagoginio lituanistikos instituto diplominis darbas. Gale pridėti PLI direktoriaus ir lektorės atsiliepimai skamba taip: "Arūno Pemkaus šis diplominis darbas suskirstytas ne dalykiškai, bet — chronologiškai. Atsižvelgdamas į diplomanto darbo sąlygas, šį darbą vertinu labai gerai", A. Dundulis. "Šis Arūno Pemkaus diplominis darbas yra kelrodis tiems, kurie norės toliau nagrinėti prof. dr. Jono Puzino darbus ir vertinti jo įnašą mūsų tautos kultūros istorijai", Stasė Petersonienė.

● **MŪSŲ ŽINIOS, 1979 m. gegužės mėn. 13 d., Nr. 6.** Lietuvių jėzuitų ir Jaunimo centro Chicagoje biuletenis. Redaguoja Antanas Saulaitis, S. J. Administruoja Petras Kleinotas. Atskiro numerio kaina — 25 centai. Siunčiant leidinį paštu, bent 5 dol. metams. Redakcijos ir administracijos adresas: 5620 S. Claremont Ave., Chicago IL 60636.

Rašoma apie Jaunimo centro Chicagoje dabartį ir ateitį, apie Vilniaus senojo universiteto jėzuitus, apie Vilniaus universiteto parodą, artėjančią foto parodą, apie Algimanto Kezio foto plakatus ir kt.

● **SKAUTŲ AIDAS, 1979 m. kovo mėn.** Lietuvių skautų mėnesinis žurnalas. Leidžia LSS Tarybos Pirmija. Redaguoja Juozas Toliušis, 7220 S. Washtenaw Ave., Chicago IL 60629. Administruoja Malvina Jonikienė, 6346 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629. Leidinio metinė prenumerata —5 dol., garbės prenumerata —10 dol., garbės leidėjo prenumerata —25 dol.

Skautiško optimizmo ir skautiškos veiklos kupini leidinio puslapiai, dar papuošti ir gausybe nuotraukų, gražiai atestuoja mūsų gyvąją skautiją, o taipgi ir redaktoriaus sugebėjimus.

● **PIRMIEJI ŽINGSNIAI, 1979 m. vasario mėn. 17 d., Nr. 2.** Kristijono Donelaičio lituanistinių mokyklų laikraštėlis Chicagoje. Išleidžiamas 4 kartus per metus. Finansuoja mokyklų tėvų komitetas. Spaudai paruošia mokyt. D. Bindokienė.